

Przegląd polskich opracowań naukowych

Maciej Dercz, *Konstytucyjne prawo dziecka do szczególnej opieki zdrowotnej*, seria Monografie LEX, Wolters Kluwer SA, Warszawa 2016, ss. 380, ISBN 978-83-8092-271-6.

Monografia stanowi kompleksową analizę prawną postanowień art. 68 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej dotyczących ochrony zdrowia, z podkreśleniem prawa dziecka do szczególnej opieki zdrowotnej. Celem opracowania jest m.in. podniesienie świadomości prawnej w zakresie przestrzegania praw dzieci jako odbiorców świadczeń zdrowotnych. Podstawowy problem badawczy sprowadza się do odpowiedzi na pytanie o zakres praw dzieci w ramach zapewnienia im przez władze publiczne szczególnej opieki zdrowotnej i o charakter prawny omówionych postanowień Konstytucji RP.

Autor w rozbudowanym, obejmującym 22 strony, wstępie i uwagach ogólnych uzasadnia potrzebę pogłębionej analizy dyspozycji zawartych w art. 68 Konstytucji RP w zakresie dotyczącym praw dziecka jako odbiorcy świadczeń zdrowotnych. Jego zdaniem „[p]rawo adresowane do dzieci ma dla nich szczególne zabezpieczające znaczenie i powinno być odczytywane zawsze na korzyść dziecka” (s. 14). Z analiz dokonanych w publikacji wyłania się obraz dziecka jako pełnoprawnego człowieka i obywatela, ze szczególnym naciskiem położonym na jego osobniczej podmiotowości prawnej, a nie jako przedmiotu opieki i troski, przy jednoczesnym zwróceniu uwagi na niedostatek regulacji prawnych zapewniających szczególną opiekę zdrowotną dzieciom i na potrzebę działania odpowiednich mechanizmów kontroli państwowej.

Opracowanie składa się z siedmiu rozdziałów. Pierwszy z nich dotyczy podstawowych pojęć użytych w art. 68 ust. 3 Konstytucji RP w kontekście prawa dzieci do szczególnej opieki zdrowotnej. Czytelnika zainteresuje sposób opisanie znaczenia prawnego i dokonana rekonstrukcja pojęć użytych w tym przepisie, takich jak: „dziecko”, „zdrowie”, „ochrona zdrowia”, „opieka”, „opieka zdrowotna”, „władza publiczna”. Wzajemne ich powiązanie ze sobą „[...] jest konieczne w celu wykazania, że dopiero z ich połączenia w całość pojęciową wyłania się walor prawa podmiotowego dzieci do szczególnej opieki zdrowotnej” (s. 32). Dopelnienie zawartości części merytorycznej tych terminów, popartej rozległą

wiedzą i doświadczeniem zawodowym autora, odzwierciedla analiza rodzimego ustawodawstwa, kontekst prawnomiędzynarodowy, poglądy judykatury i doktryny. Rozdział drugi jest omówieniem prawa dzieci do szczególnej opieki zdrowotnej w ujęciu art. 68 ust. 1 Konstytucji RP. Z tego względu szczegółowo wyjaśnia znaczenie pojęć „ochrona zdrowia” oraz „każdy”, przybliżając rozumienie ogólnego określenia konstytucyjnych regulacji odnoszonych do szeroko rozumianego prawa dziecka jako prawa każdego do należytej ochrony zdrowia, a w konsekwencji – zdaniem autora – do szczególnej opieki zdrowotnej. Rozdział trzeci stanowi kontynuację pogłębionych rozważań dotyczących prawa dzieci do szczególnej opieki zdrowotnej w kontekście art. 68 ust. 2 Konstytucji RP. Poddaje badaniom prawo do równego dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej i ustala znaczenie treści terminu „świadczenie opieki zdrowotnej”. Rozdział czwarty zawiera analizę prawną postanowień art. 68 ust. 4 i 5 Konstytucji RP w kontekście ich wpływu na prawo dzieci do szczególnej opieki zdrowotnej. Kolejny, piąty rozdział stanowi podstawową część merytoryczną monografii, a zawartość normatywną art. 68 ust. 3 Konstytucji RP omawia w zakresie ogólnych wartości i wybranych zasad konstytucyjnych dotyczących uwarunkowań instytucjonalnych, praw człowieka i obywatela, praw socjalnych, norm programowych i innych przepisów konstytucyjnych traktujących o dzieciach. Autor przedstawia również subiektywną argumentację co do zaliczenia prawa do szczególnej opieki zdrowotnej dla dzieci do grupy publicznych praw podmiotowych. Przedmiotem rozważań rozdziału szóstego jest aktualny stan prawny w zakresie opieki zdrowotnej nad dziećmi wraz z oceną krytyczną ich realizacji. Przeprowadzoną analizę odniesiono do głównych regulacji ustawowych, a także przepisów prawa międzynarodowego mających związek z opieką zdrowotną nad dziećmi. Ostatni, siódmy rozdział stanowi podsumowanie z elementami wniosków *de lege ferenda*. Autor prezentuje uwagi na temat obecnego stanu realizacji dyspozycji zawartej w art. 68 ust. 3 Konstytucji RP dotyczącej dzieci, jako stanu przez niego postulowanego. Ponadto wskazuje występujące w tym zakresie nieprawidłowości wraz z przykładami możliwych niezbędnych zmian w prawie, zawierając rozwiązania formalnoprawne odnoszące się do działań mających na celu zapewnienie dzieciom należytego im wysokiego poziomu zakresu opieki zdrowotnej, a także praktyczne uwagi dotyczące stworzenia organizacji szczególnej opieki zdrowotnej.

Zgodnie z założeniem autora monografia „[...] ma za zadanie ocenić zawartość normatywną art. 68 ust. 3 Konstytucji w odniesieniu do dzieci” (s. 13). W jego ocenie przyjęty w rozumieniu tego postanowienia Konstytucji RP „[...] zakres opieki zdrowotnej, jaki został dedykowany dzieciom w ramach prawnych regulacji dotyczących całego systemu ochrony zdrowia, pod żadnym względem nie może być uznany za szczególny system opieki zdrowotnej” (s. 22), ponadto „[...] w tym przepisie zostało sformułowane pewne minimum prawa podmiotowego, w ramach którego dzieci mają wystarczające podstawy domagać się od podmiotu zobowiązanego, czyli władz publicznych, stworzenia dedykowanej wprost do nich i spełniającej kryterium szczególności organizacji opieki zdrowotnej [...]” (s. 360). Tak przyjęta konstrukcja owej organizacji ma mieć walor podsystemu przeznaczonego wprost dla dzieci, będącego jednocześnie elementem składowym

ogólnego systemu ochrony zdrowia. Przyjęta teza o podmiotowym charakterze normy prawnej zawartej w postanowieniu art. 68 ust. 3 Konstytucji RP związana jest z faktem użycia terminu „szczególny”, odnoszącego się do uprzywilejowania w dostępie do świadczeń zdrowotnych, odczytywanego jako nakaz wyjątkowego i intensywniejszego wspomaganie pewnej grupy podmiotów – w tym przypadku dzieci, ze względu na sytuację faktyczną, w jakiej się znajdują. „Chodzi tu zatem o traktowanie wykraczające poza zakres «zwykłego» uwzględniania potrzeb tych podmiotów – o działania przewyższające ów zwykły poziom ochrony gwarantowanej konstytucyjnie czy to ogólnie «każdemu», czy generalnie: «obywatelowi»” (s. 361–362).

Podjętą problematykę poparto bogatym stanowiskiem doktryny dotyczącym różnorodnych płaszczyzn i przejawów administracji publicznej, związanych z szeroko pojętą ochroną zdrowia. Uwzględniono także poglądy organizacji międzynarodowych i pozarządowych oraz ogólnie dostępne dane statystyczne potwierdzające według autora niewłaściwą opiekę zdrowotną dzieci, zwracając jednocześnie uwagę na brak podstaw prawnych w polskim ustawodawstwie do wyodrębnienia dzieci jako osobnej kategorii statystycznej podlegającej stałemu i systematycznemu monitoringowi prowadzonemu w ramach badań społecznych przez Główny Urząd Statystyczny.

Monografia, porządkując analizowaną materię, stanowi pomocną lekturę o charakterze teoretycznym i praktycznym. Zgodnie z zamysłem autora ułatwia bieżące stosowanie postanowień konstytucyjnych, wyjaśnia wątpliwości interpretacyjne w zakresie szeroko rozumianego funkcjonowania systemu ochrony zdrowia, ze szczególnym uwzględnieniem w jego ramach prawnej pozycji dziecka. Na aprobatę zasługuje także powiązanie analizowanych postanowień Konstytucji RP z przytoczonymi odrębnymi przepisami prawa międzynarodowego i ustawodawstwa zwykłego oraz zagadnieniami prawnymi odnoszącymi się do rozwiązań prawa administracyjnego, cywilnego i rodzinnego. By podkreślić ważność przywołanych poglądów, w tekście do wskazania pewnych treści zastosowano wyróżniki graficzne. Uwagę czytelnika przykuwa także zgromadzony wykaz skrótów, zawierający zestawienie poddanego badaniom ustawodawstwa, orzecznictwa, spis czasopism naukowych i instytucji uczestniczących w realizacji zadań związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa zdrowotnego i przestrzegania przysługujących dzieciom praw.

Publikacja ze względu na doniosłą problematykę kierowana jest niemalże do każdego zainteresowanego specjalnymi powodami traktowania potrzeb zdrowotnych dzieci. Swoistą grupą adresatów są pracownicy podmiotów leczniczych oraz osoby zatrudnione w jednostkach samorządu terytorialnego i urzędach administracji rządowej. Docelowo monografia może też skupiać uwagę: sędziów, adwokatów, radców prawnych, pracowników organizacji pozarządowych, administracji ochrony zdrowia i jednostek nadzorujących przestrzeganie praw pacjenta.

Paulina Jankowska

DOI: 10.14746/spp.2016.4.16.10